

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

САЛАВЕЛІС ДМИТРО ЄВГЕНІЙОВИЧ

УДК 339.137.2:330.341.1

ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Д. Є. Салавеліс

Науковий керівник

Сабадирьова Антоніна Леонідівна, кандидат економічних наук, доцент

Одеса – 2019

АНОТАЦІЯ

Салавеліс Д. Є. Формування складових конкурентоспроможності потенціалу підприємства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» (08 – Економічні науки). – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2019.

У дисертації вирішено наукове завдання з удосконалення теоретико-методичних основ щодо формування складових визначення та реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства з метою її підвищення в ринкових умовах.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних підходів і прикладних основ аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства з метою її підвищення та формування конкурентних переваг.

Розглянуто теоретичні підходи щодо визначення та реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємства: сформульовано сутність поняття конкурентоспроможності потенціалу підприємства і запропоновано таке уніфіковане визначення, що характеризує її властивість витримувати конкуренцію в стратегіях розвитку на конкретному ринку та рівень здатності задовольняти потенційні потреби споживачів порівняно з аналогічними потенціалами підприємств. У роботі систематизовані теоретичні підходи до аналізу складових визначення та реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Запропоновано авторський підхід до складових визначення та реалізації конкурентоспроможності, що визначає потенціал (характерний для усіх видів аналізу) та в розрізі видів потенціалу підприємства (характерних тільки для кількісної оцінки індикаторів). Автором сформульовані уточнені складові конкурентоспроможності, які застосовуються в стратегії розвитку потенціалу

підприємства та виділені їх окремі види на прикладі підприємств переробної галузі. Систематизовані основні види конкурентоспроможності потенціалу підприємства з метою кількісного аналізу, а також розроблена градація сфери визначення та реалізації складових конкурентоспроможності з урахуванням певного методичного інструментарію в умовах ринку.

Визначено методичний інструментарій аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Сформульовано сутність теоретичних підходів до аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємств, що узгоджуються з галузевою специфікою виробників бетону (комплексного, результативного, відтворювального, ресурсного, вартісного, системного, ситуаційного, статичного, динамічного, стратегічного) та враховують спектр складових їх конкурентоспроможності. У роботі запропоновано схему злиття технологій обчислення в умовах комп'ютерної техніки аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Підкреслено важливість підприємств-виробників бетону в економіці України та розроблено концептуальну схему аналізу конкурентоспроможності потенціалу в рамках їх функціонування в ринково-економічному та інституційному середовищі.

У рамках дисертаційної роботи проаналізовано стан підприємств-виробників бетону України, досліджено структуру ринку бетону, визначено лідерів, що мають монопольне становище в умовах недосконалої конкуренції.

Виділено умови, що впливають на діяльність підприємств-виробників бетону і окреслено, що конкурентоспроможність залежить від географії будівництва та розвитку суміжних галузей в територіальному сегменті; від ціни на бетон в певному сегменті ринку та відстані транспортування бетону до майданчика заливки (ціни виробника майже не змінюються). У результаті дослідження визначена особливість ринку бетону, в якому діє нецінова конкуренція, а також окреслені конкурентоспроможні підприємства України, які реалізують конкурентні переваги шляхом збільшення власних виробничих потужностей та обсягів реалізації бетону. Для визначення тенденцій на ринку бетону було запропоновано бізнес-рейтинг, що утворюють вітчизняні бетонні

компанії в бізнес-середовищі. У дисертації виокремлені вітчизняні виробники бетону – респонденти дослідження (ТОВ «Комфорт-ЛВ», ТОВ «Хай-Рейз Констракшнз Холдинг», ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)», ПП «Стройіндустрія», ТОВ «Вестт», ТОВ «Елемент»), що займають вагому ринкову частку в м. Одесі та Одеській області, контролюють 92,8% сегменту ринку бетону за даними 2015-2017 рр.

Застосовано концептуальний підхід до оцінки конкурентоспроможності потенціалу респондентів дослідження, а також систематизовані аналітичні процедури в системі концепції ОКП підприємства. У результаті цього підходу залучена комп'ютерна технологія до аналізу досягнутого, прогнозного та оптимального рівня індикаторів оцінки. Також до респондентів дослідження застосовано методичний підхід, що дає графічну та кількісну характеристику індикаторам оцінки в ринковому сегменті. До складу методичного підходу автором було включено графоаналітичний метод в системі концепції ОКП підприємства, вдосконалений на базі комп'ютерних обчислень, за допомогою моделей електронних таблиць. Результатом застосування вище перерахованих підходів став методичний інструментарій визначення показників потенціалу підприємства, що впорядковує функції показників; форми бухгалтерської та фінансової звітності; формули розрахунку на основі даних звітності; а також, методичні ресурси, що відбивають методичний аспект системи концепції ОКП підприємства. Для запобігання наступального інформаційного впливу, а також для підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства, розроблена інформаційна система оцінки на прикладі ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)». В автоматизованому офісі цієї компанії виокремлено вісім функцій управління (технологічними ресурсами, фінансами, проектом і затратами, витратами, маркетингом, персоналом, конкурентоспроможністю).

Застосовано технологію пакету «*STATISTICA*». Графічні можливості пакету дозволили автору визначити базовий, оптимістичний, песимістичний сценарії пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності як результат комп'ютерної інтерпретації інтервального прогнозу потенціалу підприємства.

Автором систематизовано механізм прогнозування; тимчасовий горизонт, що забезпечує точність прогнозу; проаналізовані сценарії пошуку резервів підвищення рівня конкурентоспроможності; обчислено прогнозні індикатори конкурентоспроможності. Для підприємств-виробників бетону обрана схема об'єктно-орієнтованої бази прогнозного аналізу резервів підвищення конкурентоспроможності, що на відміну від існуючих схем аналізу, дозволить дослідити динаміку індикаторів, а також лінію прогнозу (forecast) і його граничні значення, оптимістичний (upper) і песимістичний (lower) прогнози при рівні надійності 90%. Об'єктно-орієнтована база прогнозного аналізу конкурентоспроможності відповідає стандартам «Windows», будучи частиною інформаційної бази аналізу потенціалу підприємства.

У дисертації сформовано математичне рішення задачі оптимального розподілу потенціалу підприємства з використанням процесу оптимізації, що має мету, критерії, пошук і альтернативи рішення, результат в комп'ютерному інтерпретуванні. Цільовою функцією задачі оптимізації прийнята сума площ шести багатокутників, яка сукупно складає потенціал шести компаній: ТОВ «Комфорт-ЛВ», ТОВ «Хай-Рейз Констракшнз Холдинг», ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)», ПП «Стройіндустрія», ТОВ «Вестт», ТОВ «Елемент». Задачу вирішено за допомогою таблиць Microsoft Excel. Алгоритм вирішення задачі було застосовано для аналізу оптимальних значень індексів конкурентоспроможності потенціалу підприємств у вигляді графіків. Виконано порівняння індексів конкурентоспроможності до і після процесу оптимізації, що показало динаміку розвитку потенціалу підприємств.

Аналіз конкурентоспроможності цих підприємств дав можливість визначити вектор розвитку і економічний ефект у розрізі складових потенціалів.

У дисертації сформовано методичний базис впровадження консалтингового супроводу бенчмаркінгу потенціалу підприємства. Процес

проведення бенчмаркінгу потенціалу підприємства пропонується розділити на: підготовчий етап – кількісна оцінка індикаторів конкурентоспроможності; етап вибору еталону – включає аналіз конкурентоспроможності на ринку та визначення підприємств порівняння, ключових потенціалів порівняння та збір інформації; етап впровадження – передбачає прогноз змінення індикаторів конкурентоспроможності та оптимальний розподіл потенціалу підприємств в умовах ринку; оцінку рекомендацій щодо ефективного використання резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Результатом дослідження за допомогою консалтингового супроводу бенчмаркінгу є формування, удосконалення або зміна стратегії підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. У дисертації запропоновано до практичного використання концептуальний підхід до оцінки конкурентоспроможності, який передбачає стратегування потенціалу підприємства, специфіки секторального розвитку та дозволяє запропонувати окремі стратегічні альтернативи у підприємницькій діяльності. Залежно від результатів проведення комплексного дослідження потенціалу за допомогою консалтингового супроводу бенчмаркінгу, підприємство-виробник бетону має обрати стратегічний напрямок розвитку та розробити план заходів щодо підвищення конкурентоспроможності. Даний концептуальний підхід на базі використання пакету «*STATISTICA*», який передбачає вирішення задачі оптимізації потенціалу підприємства та консалтингового супроводу бенчмаркінгу, був застосований для формулювання бізнес-рішення щодо будівництва заводу з виробництва бетону на підприємстві ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)». Розроблені заходи з апробації результатів впровадження концепції системи ОКП підприємства дозволили отримати економічний ефект у розмірі 3173, 31 тис. грн., тобто збільшити частку ринку на 3%; збільшити індекси конкурентоспроможності ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)» за рахунок реалізації резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалів у розрізі: маркетингового на 51,43%, організаційного на 37,29%.

Проте резерви виробничого потенціалу значно скоротилися. Значимість концепції ОКП підприємства показує отриманий економічний ефект.

Ключові слова: конкурентоспроможність, потенціал підприємства, формування складових, оцінка, аналіз, прогноз, оптимізація, бенчмаркінг.

SUMMARY

Salavelis D. E. Component formation of competitiveness in enterprise potential. – Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of a Candidate of Economic Sciences, (Ph.D), specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (according to the types of economic activity). – Odessa national economic university, Odessa, 2019.

The dissertation deals with the scientific problem of improving the theoretical and methodological bases regarding to the definition and realization of component formation of competitiveness in enterprise potential.

The object of research is the processes of managing the competitiveness of the enterprise potential in order to increase it in market conditions.

The subject of research is a set of theoretical and methodological approaches and engineering bases of the analysis of competitiveness of the potential in enterprise with the purpose to increase and formate competitive advantages.

Theoretical approaches to determine and realize the competitiveness of the enterprise potential are the following: the essence of the concept of competitiveness of the enterprise potential is formulated and such a unified definition is proposed, which characterizes its ability to withstand competition in development strategies in a specific market and the level of ability to meet the potential needs of analogical consumers. Theoretical approaches to the analysis of components to determine and realize the competitiveness of enterprise potential are systematized in process.

In his approach to the components of definition and realization of competitiveness the author makes an offer, which determines the potential

(characteristic for all types of analysis) and in the context of potential types of the enterprise (characteristic only for quantitative evaluation of indicators). The author formulates the specified components of competitiveness, which are applied in the strategy of development of enterprise potential and their separate types are distinguished by the examples of processing in enterprise industry. The basic types of competitiveness of the enterprise potential for the purpose of quantitative analysis, as well as the graduation of the sphere of definition and realization of components of competitiveness have been systematized taking into account certain methodical tools in the market conditions.

The methodical toolkit for competitive analysis of the enterprise potential is determined. The essence of theoretical approaches to the analysis of the competitiveness of the potential enterprise, which are consistent with the industry specificity of concrete producers (complex, productive, reproducible, resourcing, worth-value, systemic, situational, static, dynamic, strategic) are formulated taking into account the range of components of their competitiveness. The paper proposes a scheme of merging computing technologies in terms of computer technology to analyze the competitiveness of the enterprise. The importance of concrete producers in the economy of Ukraine is emphasized and a conceptual scheme of potential competitive analysis is developed within the framework of their functioning in the market-economic and institutional environment.

Within the framework of the dissertation, the state of concrete producers in Ukraine is analyzed, the structure of the concrete market is investigated, leaders who have a monopoly position in the conditions of imperfect competition are identified.

The conditions that influence the undertaking of concrete producing companies are highlighted and it is stated that competitiveness depends on the geography of construction and development of related industries in the territorial segment; from the price of concrete in a particular market segment and the distance of transportation of concrete to the casting site (producers' prices are almost unchanged). As a result of the research the peculiarities of the concrete market, in

which non-price competition operates are identified, as well as the competitive Ukrainian enterprises, which realize competitive advantages by increasing their own production capacities and sales volumes of concrete are outlined. To determine trends in the concrete market, a business rating was proposed, which forms domestic concrete companies in the business environment. The dissertation identifies domestic producers of concrete – respondents of research (LLC "Comfort-LV", LLC "Hi-Raise Constructions Holding", Odessa Branch of LLC with AI "Dyckerhoff (Ukraine)", PP "Construction industry", LLC "West", LLC "Element"), which hold a significant market share in Odessa and Odessa region, control 92.8% of the concrete market segment according to 2015-2017.

Both the conceptual approach to the assessment of the competitiveness of the respondents' research potential was applied and the systematic analytical procedures in the system of the concept of the enterprise ACP (Assessment of Competitive Potential) have been applied. As a result of this approach, computer technology is involved in the analysis of the achieved, predicted and optimal level of evaluation indicators. A survey approach was also applied to the survey respondents, which gives a graphical and quantitative description of the assessment indicators in the market segment. Author's methodological approach included graphoanalytic method in the system of the concept of the enterprise, improved on the basis of computer calculations by means of spreadsheet models. The result of applying the above approaches is a methodological toolkit for determining the potential of an enterprise that organizes the functions of indicators; forms of accounting and financial reporting; calculation formulas based on reporting data; as well as methodological resources that reflect the methodological aspect of the system of the concept of the enterprise ACP. To prevent offensive information impact, as well as to increase the competitiveness of the enterprise potential, an information evaluation system was developed based on the example of Odessa Branch of LLC with AI "Dyckerhoff (Ukraine)". In the automated office of this company there are eight management functions (technological resources, finance, project and costs, costs, marketing, personnel, competitiveness).

"STATISTICA" technology has been applied. The graphical capabilities of the package allowed the author to determine basic, optimistic, pessimistic scenarios of finding competitiveness reserves as a result of computer interpretation of interval forecast of enterprise potential.

The author has systematized the mechanism of forecasting; a time horizon that ensures forecast accuracy; the scenarios to find reserves for improving the level of competitiveness are analyzed; indicators of competitiveness are predicted. For concrete manufacturers, a new scheme with object-oriented base of forecast analysis has been chosen to increase the competitiveness, which unlike the existing schemes of analysis, will not only allow to investigate dynamics of indicators but also the forecast line (forecast) and its boundary values, optimistic (upper) and pessimistic (lower) forecasts at the level of 90% of reliability. Object-oriented competitiveness forecasting database meets Windows standards as a part of the enterprise potential analysis database.

In the dissertation the mathematical solution to the problem of optimal distribution of the potential enterprise has been formed with the use of the optimization process. The objective function of the optimization problem is the sum of the areas of six polygons, which collectively represents the potential of six companies: LLC "Comfort-LV", LLC "Hi-Raise Constructions Holding", Odessa Branch of LLC with AI "Dyckerhoff (Ukraine)", PP "Construction industry", LLC "West", LLC "Element".

The problem is solved with the help of Microsoft Excel spreadsheets. The algorithm for solving the problem has been appealed to analyze the optimal values of competitive indices of enterprise potential in the form of graphs. Comparison of competitiveness indices before and after the optimization process was performed, which showed the dynamics of enterprise potential development.

The analysis of the competitiveness of these enterprises made it possible to determine the vector of development and economic effect in terms of component potentials.

In the dissertation the methodical basis of introduction of consulting support of benchmarking in potential enterprise is formed. The process of benchmarking is proposed to be divided into: preparatory stage – quantitative assessment of competitive indicators; selection stage of the benchmark – includes analysis of competitiveness in the market and identification of comparison companies, key comparison potentials and information gathering; implementation phase – predicts changes in competitive indicators and optimal allocation of potential enterprises in market conditions; evaluation of recommendations on the effective reserves use to increase the competitiveness of the enterprise.

The result of research through consulting support of benchmarking is the formation, improvement or change of the strategy of increasing the competitiveness of the enterprise potential. In the dissertation the conceptual approach to competitive estimation is proposed for practical application, which provides strategic planning of enterprise potential, specificity of sectoral development and allows to propose separate strategic alternatives in business activity.

Depending on the results of a comprehensive potential study with the help of benchmarking consulting, the concrete producer should choose a strategic direction for development and carry out a plan of measures to improve competitiveness. This conceptual approach, based on the use of the "STATISTICA" package, which involves solving the problem of optimizing the enterprise potential and consulting support of benchmarking, was appealed to formulate a business decision on construction of a concrete production plant at the enterprise of Odessa Branch of LLC with AI "Dyckerhoff (Ukraine)". Measures developed to approve the results of the implementation of the concept on the system of ACP of the enterprise made it possible to obtain an economic effect of the amount of UAH 3173,31 thousand, that's to say to increase the market share by 3%; to increase the competitive indices of Odessa Branch of LLC with AI "Dyckerhoff (Ukraine)" through the realization of reserves by increasing the potential competitiveness in terms of marketing by 51.43%, organizational by

37.29%. Thus, production capacity reserves have decreased significantly. Significance of the concept of the enterprise OKP shows the obtained economic effect.

Keywords: competitiveness, enterprise potential, component formation, estimation, analysis, prognosis, optimization, benchmarking.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи у колективних монографіях:

1. Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень : монографія / За заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2010. 389 с. *Особистий внесок здобувача 0,83 д. а. : розділ 4.2. «Формування конкурентоспроможності потенціалу підприємств переробної галузі». С. 284–295 (здійснено аналіз формування конкурентоспроможності потенціалу підприємств країн світу в умовах ринкових перетворень).*

2. Государство и рынок : механизмы и методы регулирования в условиях преодоления кризиса : коллективная монография / Под ред. С. А. Дятлова, Д. Ю. Миропольского, В. А. Плотникова. Санкт-Петербург : Астерион, 2010. Т. 2. 374 с. *Особистий внесок здобувача 0,12 д. а. : розділ 6.3 «Методи оцінки потенціалу промислового підприємства». С. 264–268 (досліджено питання щодо аналізу потенціалу в контексті антикризового управління на мікро- та мезорівнях господарської системи в умовах ринкових перетворень).*

3. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / За заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2013. 470 с. *Особистий внесок здобувача 0,7 д. а. : розділ 2.6 «Оцінка конкурентоспроможності потенціалу підприємства». С. 166–172 (досліджено сутність інформації, інформаційної системи оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства переробної галузі).*

Статті у наукових фахових виданнях і виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз:

4. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Сучасні підходи до формування

конкурентоспроможності потенціалу підприємства переробної галузі. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2009. № 35. С. 246–250 (0,35 д. а.) (*Google Scholar*). *Особистий внесок здобувача 0,15 д.а. : розкрито сучасні підходи до аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства в країнах світу в умовах ринкових перетворень.*

5. Салавеліс Д. Є. Характеристика конкурентних позицій підприємств переробної галузі промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3 (2). С. 210–213 (0,41 д. а.).

6. Салавеліс Д. Є. До питання визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6 (3). С. 282–283 (0,24 д. а.).

7. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Організаційні аспекти конкурентоспроможності потенціалу промислового підприємства. *Економіка підприємства : теорія і практика*. 2010. Спец. вип. : Формування ринкової економіки. С. 331–337 (0,37 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,2 д. а. : проаналізовано конкурентоспроможність потенціалу підприємств у переробній галузі в умовах ринкових перетворень.*

8. Салавеліс Д. Є. Конкурентоспроможність потенціалу цементного виробництва в країнах світу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4 (3). С. 238–241 (0,37 д. а.).

9. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Формування конкурентоспроможності потенціалу промислового виробництва. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*. 2011. № 1. С. 153–156 (0,45 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,22 д. а. : визначено зміст поняття та процесу формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства в умовах сучасного ринку.*

10. Салавеліс Д. Є. Система оцінки конкурентоспроможності інформаційного потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 4 (3). С. 254–257 (0,35 д. а.).

11. Салавелис Д. Е., Сабадырева А. Л. Информационное обеспечение конкурентоспособности потенциала предприятия. *Прикладной менеджмент и инвестиции*. 2013. № 4 (2). С. 306–311 (0,34 д. а.). (*Google Scholar, Open Academic Journals Index, CitEc: Citations in Economics, EconBiz, CiteFactor*). *Особистий внесок здобувача 0,3 д. а. : розкрито сутність теоретичних основ інформаційного забезпечення потенціалу підприємства.*

12. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Реструктуризація і конкурентоспроможність потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. № 3 (2). С. 144–149 (0,50 д. а.) (*Аналітична база даних РІНЦ*). *Особистий внесок здобувача 0,25 д. а. : визначено процес реструктуризації та формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства в ринковій економіці.*

13. Салавеліс Д. Є. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. № 2 (57). С. 156–161 (0,55 д. а.) (*Index Copernicus International*).

14. Салавеліс Д. Є. Сучасні підходи до оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2018. № 11 (263), С. 163–178 (0,64 д. а.) (*Google Scholar, Social Science Open Access Repository*).

Наукові праці в зарубіжних виданнях:

15. Салавелис Д. Е., Сабадырева А. Л. Инновационная составляющая организации потенциала промышленного предприятия. Управление инновациями / Под ред. Р. М. Нижегородцева. Москва : Ленанд, 2010. С. 374–379. *Особистий внесок здобувача 0,2 д. а. : розглянуто питання щодо системи індикаторів конкурентоспроможності потенціалу підприємства в контексті її оцінювання в ринковій економіці.*

**Матеріали міжнародних та всеукраїнських
наукових конференцій:**

16. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л., Никифорова А. Т. Системна характеристика потенціалу підприємства. *Реформування економіки України : стан та перспективи* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 листопада 2009 р. Київ : МІБО КНЕУ, 2009. С. 205–207 (0,13 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,1 д. а. : визначено аспекти системної організації потенціалу підприємства в ринковій економіці.*

17. Салавеліс Д. Є. Види конкурентоспроможності потенціалу підприємства переробної галузі. *Економіка підприємства : теорія та практика* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовтня 2010 р. Київ : КНЕУ, 2010. С. 273–275 (0,13 д. а.).

18. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Стратегічне управління потенціалом підприємства. *Реформування економіки України : стан та перспективи* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2010 р. Київ : МІБО КНЕУ, 2010. С. 209–211 (0,13 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,1 д. а. : визначено стратегічні аспекти управління потенціалом підприємства в ринковій економіці.*

19. Салавеліс Д. Є. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства переробної галузі. *Інституційні засади функціонування економіки в умовах трансформації* : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 8-10 вересня 2010 р., Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, м. Одеса. 2010. Ч. 3. С. 26–27 (0,14 д. а.).

20. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Системний підхід до формування показників оцінки потенціалу підприємства. *Економіка підприємства : теорія та практика* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 12 жовтня 2012 р. Київ : КНЕУ, 2012. С. 26–28 (0,23 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,1 д. а. : виділено основи системного підходу до формування потенціалу підприємства в ринковій економіці.*

21. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Інформаційний потенціал підприємства. *Підприємницька діяльність України : проблеми розвитку та регулювання* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня – 1 червня 2012 р. Київ : МІБО КНЕУ, 2012. С. 156–158 (0,14 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,1 д. а. : визначено аспекти формування інформаційного потенціалу підприємства в економіці.*

22. Салавеліс Д. Є. Фактори формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства в умовах корпоративного управління. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 жовтня 2012 р. Одеса : Атлант, 2012. С. 98–99 (0,13 д. а.).

23. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л., Шинкаренко В. М. Сучасні технології управління потенціалом підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 вересня 2014 р. Одеса : Атлант, 2014. С. 79–80 (0,13 д. а.). *Особистий внесок здобувача 0,1 д. а. : проаналізовано комп'ютерні технології обчислення конкурентоспроможності потенціалу підприємства в ринковій економіці.*

24. Салавеліс Д. Є. Конкурентний бенчмаркінг потенціалу промислового підприємства. *Економіка підприємства : теорія та практика* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 10 жовтня 2014 р. Київ : КНЕУ, 2014. С. 308–311 (0,12 д. а.).

25. Салавеліс Д. Є. Трансформаційний вектор сталого розвитку. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 вересня 2016 р. Одеса : Атлант, 2016. С. 169–170 (0,14 д. а.).

26. Салавеліс Д. Є. Когнітивний підхід до оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 вересня 2017 р. Одеса : Атлант, 2017. С. 163–164 (0,12 д. а.).

27. Салавеліс Д. Є. Консалтинговий супровід бенчмаркінгу потенціалу підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 вересня 2018 р. Одеса : Атлант, 2018. С. 121–122 (0,12 д. а.).

ЗМІСТ

ВСТУП	23
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ ТА АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	32
1.1. Теоретичні підходи до визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....	32
1.2. Методичний інструментарій аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....	59
Висновки до розділу 1.....	83
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	85
2.1. Аналіз ринку виробників бетону та обґрунтування вибору респондентів дослідження рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....	85
2.2. Впровадження концептуального підходу до оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....	105
2.3. Методичні інструменти бенчмаркінгу в аналізі резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....	128
Висновки до розділу 2.....	138
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБґРУНТУВАННЯ ПРОЕКТІВ АКТИВІЗАЦІЇ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	140
3.1. Прогнозні сценарії пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....	140
3.2. Характеристика задачі оптимального розподілу потенціалу підприємств-виробників бетону в умовах ринку.....	168

3.3. Реалізація резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону.....	184
Висновки до розділу 3.....	204
ВИСНОВКИ.....	206
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	209
ДОДАТКИ.....	229

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Позначення в дисертації повністю визначаються там, де вони вперше вводяться. Представимо список умовних позначень, які найбільш часто зустрічаються:

BRDO – Офіс ефективного регулювання;

ТОП-6 – шість підприємств-виробників бетону, що очолюють бізнес-рейтинг;

ТОВ – Товариство з обмеженою відповідальністю;

ОФ ТОВ – Одеська філія Товариства з обмеженою відповідальністю;

ІІ – іноземні інвестиції;

ПАТ – Публічне акціонерне товариство;

ВАТ – Відкрите акціонерне товариство;

УкрСЕПРО – Українська національна система сертифікації;

ОКП – оцінка конкурентоспроможності потенціалу;

Модель ARIMA – модель авторегресійної інтегрованої ковзної середньої;

Lower – нижній рівень

Forecast – прогнозний рівень;

Upper – верхній рівень;

EUR – позначення валюти євро;

IRR – внутрішня норма дохідності;

Cash-Flow – дисконтований грошовий потік;

NPV – чиста приведена вартість

PI – індекс прибутковості

DPP – дисконтований період окупності

Структура і взаємозв'язок розділів дисертаційної роботи

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА		
ВСТУП		
РОЗДІЛ 1 Теоретичний базис визначення складових та аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства	РОЗДІЛ 2 Методичне забезпечення оцінювання рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства	РОЗДІЛ 3 Економічне обґрунтування проектів активізації резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства
<p>1.1. Теоретичні підходи до визначення конкурентоспроможності і потенціалу підприємства</p> <p>1.2. Методичний інструментарій аналізу конкурентоспроможності і потенціалу підприємства</p>	<p>2.1. Аналіз ринку виробників бетону та обґрунтування вибору респондентів дослідження рівня конкурентоспроможності і потенціалу підприємства</p> <p>2.2. Впровадження концептуального підходу до оцінювання конкурентоспроможності і потенціалу підприємства</p> <p>2.3. Методичні інструменти бенчмаркінгу в аналізі резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства</p>	<p>3.1. Прогнозні сценарії пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства</p> <p>3.2. Характеристика задачі оптимального розподілу потенціалу підприємств-виробників бетону в умовах ринку</p> <p>3.3. Реалізація резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону</p>
Висновки	Висновки	Висновки
ВИСНОВКИ		
ДОДАТКИ		

ВСТУП

Актуальність теми. Провідну тенденцію у вітчизняній економіці визначає процес глобалізації світових ринків і значною мірою орієнтування на зовнішні ринки. У виробничому підприємстві посилюється турбулентність розвитку, що викликає необхідність постійного аналізу рівня конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів для просування і реалізації власної продукції з метою забезпечення прибутку. Конкурентоспроможність представляє різноманітні властивості сукупних можливостей підприємства та розглядається як рушійна сила його потенціалу в сучасних ринкових умовах. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства необхідно розвивати власний потенціал відповідно до вимог ринку і споживачів. Найважливішим є вирішення завдання щодо ефективного аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства в розрізі складових її визначення та реалізації. Рішення завдання дозволить надати належну характеристику ефективності резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства та стратегії розвитку.

Особливу увагу варто приділити підприємствам-виробникам бетону, які входять до переробної галузі України. Підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону сприятиме зростанню виробничого підприємництва та держави в цілому.

Аналіз складових визначення і реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону має особливості, що пов'язані зі специфікою виробництва та ринку. У дослідженні проведено бенчмаркінг потенціалу підприємств-виробників бетону, прогностичний аналіз резервів підвищення конкурентоспроможності, задачу оптимального розподілу потенціалу підприємства, результат консалтингового супроводу. За відсутністю єдиного теоретико-методичного підходу в методиках аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону, перераховані вище алгоритми не розглядаються у взаємозв'язку з огляду на особливості їхнього розвитку. Саме тому розвиток універсального теоретико-

методичного підходу та консалтинговий супровід бенчмаркінгу потенціалу підприємств-виробників бетону є підґрунтям ефективності впровадження резервів підвищення конкурентоспроможності цих підприємств в ринкових умовах.

Дослідженню проблем теорії конкуренції присвятили свої наукові праці зарубіжні автори: С. Л. Брю, Дж. Гелбрейт, Ф. Котлер, К. Р. Макконнелл, К. Маркс, А. Маршал, Ж-Ж. Ламбен, М. Портер, Д. Рікардо, Дж. Робінсон, П. Самуельсон, А. Дж. Стрікленд, А. Томпсон, Й. Шумпетер.

Проблемам формування конкурентоспроможності суб'єктів економіки в контексті еволюції теорії конкуренції присвячено праці таких вчених як: С. Б. Алексеев, Л. Л. Антонюк, Л. В. Балабанова, Г. В. Білоконенко, Г. С. Бондаренко, І. П. Булеев, Б. В. Буркинський, О. Ф. Волонцевич, Т. І. Гончарук, А. Л. Денисова, М. І. Зверяков, Ю. Б. Іванов, О. Ф. Лука, М. В. Маракулін, В. Д. Немцов, О. А. Нужна, О. Є. Кузьмін, В. А. Павлова, І. Л. Райнін, С. І. Савчук, І. В. Смолін, Л. В. Тарас'єва, В. Є. Титаренко, О. М. Тищенко, Т. М. Уляхин, І. О. Чурносова, Л. М. Чайнікова, В. Н. Чайніков, О. Г. Янковий. Особливостям формування конкурентоспроможності як об'єкта управління присвячено праці Г. Л. Азоєва, І. Ансоффа, А. П. Градова, П. С. Зав'ялова, Т. В. Голікової, М. І. Гельвановського, І. В. Ліпсіца, І. М. Ліфица, Т. В. Омеляненко, І. А. Педько, Л. І. Піддубної, І. М. Репіної, А. П. Челенкова, Р. А. Фатхутдінова, А. Ю. Юданова.

Незважаючи на різноманіття підходів до формування і оцінки рівня конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів в дослідженнях відсутній єдиний підхід до аналізу складових визначення і реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємства і його змістовне наповнення у вигляді: концептуальної схеми і системи структурних елементів аналізу, методичного інструментарію аналізу в умовах сучасної економіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до науково-дослідних тем Одеського національного економічного університету, зокрема: в рамках теми «Фактори і шляхи посилення конкурентоспроможності та підвищення ефективності роботи підприємств в галузях народного господарства України» (ДР 0107U011413), що виконувалася у 2008-2012 рр., особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретичних засад щодо формування конкурентоспроможності потенціалу підприємств переробної галузі; в рамках теми «Теоретико-методичні та організаційні основи управління конкурентоспроможністю підприємств України» (ДР 0113U000655), що виконувалася у 2013-2017 рр., особистий внесок автора полягає в формулюванні методичного інструментарію визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємств; в рамках теми «Розробка стратегії ефективного використання потенціалу підприємства переробної галузі» (ДР 108U007028), що виконувалася у 2013 р., особистий внесок автора полягає в підтвердженні системи концепції оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства; в рамках теми «Оцінка конкурентоспроможності підприємства переробної галузі та розробка рекомендацій по її підвищенню» (ДР108U007032), що виконувалася у 2013 р., особистий внесок автора полягає у визначенні методики аналізу та обґрунтуванні рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства; в рамках теми «Стратегічні напрямки підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств» (ДР 118U000816), яка виконується відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт університету на 2018-2022 рр., особистий внесок автора полягає у визначенні резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є удосконалення теоретико-методичних підходів до визначення та реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємства і розробка на цій основі

практичних рекомендацій щодо її підвищення з метою формування конкурентних переваг.

Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність вирішення таких основних завдань:

- доповнити понятійний апарат з питань діагностики конкурентоспроможності потенціалу підприємства, систематизувати складові її визначення і реалізації;

- розвинути методичний інструментарій аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства в результаті застосування розгалуженої системи методів визначення;

- проаналізувати рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємств та обґрунтувати вибір респондентів дослідження;

- обґрунтувати впровадження концептуального підходу до оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства в сучасних умовах ринку;

- удосконалити методичні інструменти бенчмаркінгу для виявлення резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства;

- розробити сценарії підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства для виявлення резервів з використанням прогнозного аналізу;

- модифікувати механізм аналізу підвищення конкурентоспроможності на основі моделі рішення задачі оптимального розподілу потенціалу підприємства;

- удосконалити алгоритм консалтингового супроводу бенчмаркінгу щодо підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства з метою її підвищення в ринкових умовах.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних підходів і прикладних основ аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства з метою її підвищення та формування конкурентних переваг.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи та реалізації поставлених завдань використано загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: теоретичного узагальнення – для вивчення теоретичних

аспектів визначення предмета дослідження та взаємозв'язку його складових; аналізу та синтезу – для економічного аналізу респондентів дослідження та з'ясування тенденцій розвитку; графіко-аналітичні – для графічної та аналітичної характеристики процесу дослідження; методи прогнозування – для прогнозування потенціалу підприємства; методи оптимізації – для оптимального розподілу потенціалу підприємства; експертного консультування – для реалізації консалтингового супроводу бенчмаркінгу.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні матеріали державних та урядових органів, документи Державної служби статистики України, інформаційні ресурси Інтернету, аналітична оцінка функціонування підприємств переробної галузі України, звітність респондентів дослідження з відкритих джерел, публікації консалтингових компаній, наукові публікації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розвитку науково-методичних підходів до формування складових конкурентоспроможності потенціалу підприємства за рахунок обґрунтування алгоритму консалтингового супроводу.

Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційної роботи є такі:

удосконалено:

– науково-методичний підхід до аналізу конкурентоспроможності з урахуванням систематизації її складових, застосування якого, на відміну від існуючих, дає змогу оцінити резерви підвищення конкурентоспроможності;

– теоретико-методичний підхід до формування системи концепції оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства, заснований на принципах та інструментарії системного підходу, що на відміну від існуючих, дає змогу узагальнити методичні ресурси респондентів дослідження;

– методичний підхід до прогнозування рівнів ресурсного, інвестиційного, маркетингового, організаційного, фінансового, виробничого видів потенціалу підприємства. Даний підхід, на відміну від існуючих, дає

змогу визначити прогностні сценарії підвищення конкурентоспроможності, за допомогою яких аналіз резервів стає детальним та послідовним;

– методичний підхід на основі моделювання потенціалу підприємства, що, на відміну від існуючих засобів, забезпечує оптимальний розподіл потенціалу та виявлення резервів підвищення його конкурентоспроможності;

дістало подальший розвиток:

– теоретичні засади визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства, підходи, методи та інструменти, що на відміну від існуючих, дозволяють створити концептуальну схему аналізу в розрізі функціональних блоків на засадах економіко-математичних методів обчислення і алгоритму консалтингового супроводу бенчмаркінгу;

– систематизація складових конкурентоспроможності в розрізі ресурсного, інвестиційного, маркетингового, організаційного, фінансового та виробничого потенціалів підприємства, що дозволяє, на відміну від існуючих підходів, сформулювати теоретичний базис для вдосконалення методів обчислення індикаторів конкурентоспроможності та резервів підвищення;

– методичний підхід із застосуванням графоаналітичного обчислення, що дозволяє, на відміну від існуючих кількісно оцінити та відобразити гексоген конкурентоспроможності потенціалу підприємства у розрізі її складових;

– методичний підхід до створення алгоритму консалтингового супроводу корпоративного замовника, що дає, на відміну від існуючих, реалізувати технологію бенчмаркінгу потенціалу підприємства та виявити поточні та перспективні резерви підвищення конкурентоспроможності.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає у використанні теоретичних і практичних положень щодо визначення й реалізації резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємств переробної галузі. Висновки і пропозиції дисертації використані в діяльності ТОВ «Елемент» (довідка № 124 від 01.03.2019 р). Розроблено концептуальну схему аналізу конкурентоспроможності потенціалу

підприємства та рекомендації щодо впровадження результатів дослідження на ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)» (довідка № 234 від 27.03.2019 р.). Рекомендації автора з проведення аналітичної процедури консалтингового супроводу «Бенчмаркінг потенціалу підприємства» та резерви підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства реалізовані на ТОВ «Комфорт-ЛВ» (довідка № 62/2 від 26.04.2019 р.). Одержані автором результати наукового дослідження використані в навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Потенціал і розвиток підприємства», «Управління якістю та конкурентоспроможністю підприємства» (довідка № 01-17/515 від 07.06.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій представлено власний підхід автора до формування складових конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, висновки і рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, одержані автором особисто на основі аналізу теоретичного і практичного матеріалу. Серед наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використані лише самостійно напрацьовані положення і висновки, про що зазначено в переліку наукових праць.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові результати дослідження апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Найважливіші теоретичні положення та результати дисертації доповідалися автором на: Науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу Одеського державного економічного університету, академічних установ та вищих навчальних заходів України (м. Одеса, квітень 2009 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування економіки України: стан та перспективи» (м. Київ, листопад 2009 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування економіки України: стан та перспективи» (м. Київ, листопад 2010 р.);

III Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: теорія і практика» (м. Київ, жовтень 2010 р.); IV Науково-практичній конференції «Інституційні засади функціонування економіки в умовах трансформації» (м. Одеса, вересень 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Управління інноваціями – 2010» (м. Москва, вересень 2010 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Київ, червень 2012 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: теорія і практика» (м. Київ, жовтень 2012 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, жовтень 2012 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, вересень 2014 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: теорія і практика» (м. Київ, жовтень 2014 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, вересень 2016 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, вересень 2017 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, вересень 2018 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 27 наукових праць, особисто автору належить 6,6 д. а., з них: розділи в 3 колективних монографіях; 8 статей у наукових фахових виданнях України; 3 статті у фахових виданнях, включених до наукометричних баз; 1 наукова праця в зарубіжному виданні; 12 публікацій в матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 248 сторінок, у тому числі 208 сторінок – основний текст. Список використаних джерел складається із

202 найменувань, розмічених на 20 сторінках. Матеріали дисертації містять 48 таблиць, 41 рисунок, а також 4 додатки, розмічених на 20 сторінках.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення економічної літератури та вирішено задачу з удосконалення теоретико-методичного підходу до формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства з метою визначення конкурентних переваг.

За результатами виконаної дисертаційної роботи зроблено такі висновки:

1. Вивчення теоретичного тлумачення поняття «конкурентоспроможність потенціалу підприємства», його узагальнення, аналіз та порівняння виявило, що його визначення засноване на теорії конкуренції та розкривається таким чином: конкурентоспроможність потенціалу підприємства як властивість витримувати конкуренцію в стратегіях розвитку визначається на конкретному ринку рівнем здатності задовольняти потенційні потреби споживачів порівняно з аналогічними потенціалами підприємств конкурентів. Визначена класифікація методів аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства залежно від цілей дозволяє її використовувати в діяльності респондентів дослідження.

2. У дисертаційній роботі відокремлено основні складові визначення і реалізації конкурентоспроможності потенціалу підприємств-виробників бетону: ресурсний, інвестиційний, маркетинговий, організаційний, фінансовий та виробничий потенціали. У такий спосіб сформульовано концептуальну схему аналізу для виявлення резервів підвищення конкурентоспроможності; проведено розрахунки потенціалу підприємств.

3. Проаналізовано стан і динаміку переробної галузі та вітчизняного ринку бетону. За результатами аналізу встановлено, що в умовах сучасної олігополії та недосконалої конкуренції в бізнес-середовищі виділились крупні виробники бетону, що контролюють ринкову ціну. Виявлені тенденції на досліджуваному ринку бетону ретельно та всебічно проаналізовано для обґрунтованого вибору респондентів дослідження.

4. Створена система у вигляді концепції оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства, що включає такі компоненти: наукове обґрунтування; методичний інструментарій обчислення; механізм виявлення резервів; алгоритм консалтингового супроводу корпоративного клієнта; методичні ресурси аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

5. З метою впровадження методичних інструментів бенчмаркінгу запропоновано використання схема логічної послідовності аналізу резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. З метою реалізації резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу респондентів дослідження запропоновані формулювання об'єктів і результатів бенчмаркінгу.

6. У дисертаційній роботі рекомендовано здійснювати прогноз потенціалу респондентів дослідження за допомогою використання методів статистичного і прогнозного аналізу в пакеті «STATISTICA»; впровадити об'єктно-орієнтовану базу аналізу з урахуванням прогнозних сценаріїв пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства в діючих стратегіях.

7. З урахуванням сформованих складових потенціалів, а саме: ресурсним, інвестиційним, маркетинговим, організаційним, фінансовим, виробничим, визначено і апробовано механізм аналізу використання резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. За допомогою оптимального розподілу потенціалу підприємства виконано аналіз реалізації резервів підвищення конкурентоспроможності в умовах ринку.

8. Практичну значимість теоретико-методичного підходу, що розроблений в дисертації та апробований на підприємствах-виробниках бетону, демонструє алгоритм консалтингового супроводу бенчмаркінгу корпоративного клієнта; результати аналізу використання вивільнених резервів потенціалу підприємства та ринку виробництва і реалізації бетону. Економічний ефект інвестиційного проекту будівництва заводу з виробництва

бетону на ОФ ТОВ з П «Дікергофф (Україна)» становить 3173,31 тис. грн., внутрішня норма прибутковості – 5%, дисконтований період окупності інвестицій – 3,27 р. У результаті проведеного заходу обсяг виробництва та реалізації бетону зросте на 11,2 тис. куб. м, або на 5,6 %. Частка ринку на запланований рік складе 3,1%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалкин Л. М. Диалектика социалистической экономики. Москва : Мысль, 1981. 351 с.
2. Абрютина М. С., Грачев А. В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : учеб.-практ. пособ. Москва : Дело и Сервис, 2007. 512 с.
3. Авдеенко В. Н., Котлов В. А. Производственный потенциал промышленного предприятия. Москва : Экономика, 1989. 240 с.
4. Авдей О. К. Тенденції розвитку машинобудівного комплексу України : сучасний стан та перспективи. *Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою* : зб. наук. пр. Дон ДУУ. 2012. Т. XIII. С. 143–147.
5. Аналіз індексу конкурентоспроможності України в 2013–2014 рр. URL: <http://infolight.org.ua/charts/pryami-inozemni-investiciyi-v-ukrayini-za-vi-dami-ekonomichnoyi-diya-lnosti-stanom-na-31122012r> (дата звернення: 17.01.2019).
6. Аналіз позиції України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 рр. URL: <http://edclub.com.ua/analityka/rozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> (дата звернення: 22.01.2019).
7. Аналіз ринку в Україні і в світі / Аналітична інформація оператора ринку України «Ar-group-Kiev». URL: <http://ar-group.kiev.ua> (дата звернення: 24.01.2019).
8. Аналіз звіту про сталий розвиток компанії «Дікергофф Україна» за 2016 рік. URL: <http://www.dyckerhoff.com/online/en/Home/Sustainability/SustainabilityReports/documento503.html> (дата звернення: 28.01.2019).
9. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / Пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. Санкт-Петербург : Питер, 1999. 416 с.
10. Ансофф И. Стратегическое управление / Пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. Москва : Экономика, 1989. 519 с.

11. Анфилатов В. С., Емельянов А. А., Кукушкин А. А. Системный анализ в управлении : учеб. пособ. Москва : Финансы и статистика, 2002. 368 с.
12. Анчишкин А. И. Наука – техника – экономика. Москва : Экономика, 1989. 383 с.
13. Анчишкин А. И. Прогнозирование роста социалистической экономики. Москва : Экономика, 1973. 294 с.
14. Архангельский В. Н., Зиновьев Л. Е. Управление научно-техническим прогрессом в машиностроении : вопросы развития научного комплекса отрасли. Москва : Машиностроение, 1983. 120 с.
15. Архипов В. М. Проектирование производственного потенциала объединений (теоретические аспекты). Ленинград : ЛГУ, 1984. 135 с.
16. Афанасьев М. В., Білоконенко Г. В. Економічна діагностика : навч. посіб. Харків : ІНЖЕК, 2007. 296 с.
17. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта. Москва : Инфра-М, 2007. 546 с.
18. Балабанова Л. В., Мажинський Р. В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства. Київ : Професіонал, 2006. 288 с.
19. Барингольц Т., Бардасова І., Барзилович Д., Лагунова І., Середюк С., Дмитрук О. Зелена книга «Системний перегляд якості державного регулювання ринків: «Будівельні розчини, бетон, залізобетон, вироби з бетону, інші вироби з бетону та цементу», 2017. 119 с. URL: https://cdn.regulation.gov.ua/02/0f/ca/4c/regulation.gov.ua_Green%20Book%20Concrete.pdf (дата звернення: 30.01.2019).
20. Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 400 с.
21. Бельтюков Е. А., Некрасова Л. А. Выбор стратегии развития предприятия : монография. Одесса : НОПУ, 2002. 279 с.

22. Бельтюков Є. А., Кобальчинська Є. О. Деякі питання визначення, аналізу та оцінки виробничого потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2008. № 4. Т. 3. С. 146–149.
23. Бельтюков Є. А., Кобальчинська Є. О., Кац О. П. Технічна політика – основа розвитку потенціалу підприємства. *Економіка : реалії часу*. 2013. № 3 (8). С. 22–29.
24. Бельтюков Є. А. Пашкова А. В. Трудовий потенціал підприємства як чинник підвищення його конкурентоспроможності. *Економіка : реалії часу*. 2011. № 1. С. 95–102.
25. Божко В. П., Власов Д. В., Гаспаріан М. С. Информационные технологии в экономике и управлении. Москва : Изд. центр ЕАОИ, 2008. 120 с.
26. Большая советская энциклопедия : в 30 т. / Под ред. О. М. Прохорова. 3-е изд. Москва : Советская энциклопедия, 1972. Т. 8. С. 1196.
27. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. 6-е изд., доп. Москва : Институт новой экономики, 2004. 1376 с. URL: <https://search.rsl.ru/ru/record/01002426264> (дата обращения: 31.01.2019).
28. Бурман К. Нематериальные организационные способности как компонент стоимости предприятия. *Проблемы теории и практики управления*. 2003. № 3. С. 99–104.
29. Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 04.02.2019).
30. Ведерніков М. Д., Крисько А. В. Теоретичні особливості визначення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2011. № 5. Т. 3. С. 12–14.
31. Власенко О. Оцінка ринкового потенціалу інноваційної технології. *Економіст*. 2007. № 9. С. 70–74.
32. Войнаренко М. П., Рзаєва Т. Г. Ділова активність підприємств : проблеми аналізу і оцінки : монографія. Хмельницький : ХНУ, 2008. 284 с.
33. Воронкова А. Е. Концепція управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства. *Економіст*. 2007. № 8. С. 14–17.

34. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия : диагностика и организация. Луганск : Восточнoукраинский национальный университет им. В. Даля, 2000. 315 с.
35. Ворсовський О. В. Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності підприємств України. *Економіка та держава*. 2009. № 6. С. 59–62.
36. Гавва В. Н., Божко Е. А. Потенціал підприємства : формування та оцінювання: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 224 с.
37. Ганієва А. Р. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 5. С. 45–51.
38. Гельвановский М. И. Методологические подходы к обеспечению конкурентоспособности международных интеграционных группировок в условиях глобализации. *Евразийская экономическая интеграция*. 2012. № 1 (14). С. 44–58. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-podhody-k-obespecheniyu-konkurentosposobnosti-mezhdunarodnyh-integratsionnyh-gruppirovok-v-usloviyah> (дата обращения: 06.02.2019).
39. Герасименко С. С., Головач А. В., Єріна А. М. та ін. Статистика : підруч. / За наук. ред. С. С. Герасименка. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2000. 467 с.
40. Герасимчук В. Г. Розвиток підприємства : діагностика стратегія, ефективність. Київ : Вища школа, 1995. 167 с.
41. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 488 с.
42. Головне управління статистики в Одеській області : сайт. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 07.02.2019).
43. Гончар О. І., Білик І. В. Внутрішньо фірмове планування на виробничому підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2013. № 2. Т. 3. С. 39–41.
44. Гончар О. І. Складові організаційно-економічного механізму управління процесом формування конкурентного потенціалу підприємства. *Сучасні проблеми управління підприємствами в умовах глобалізації та*

- інтернаціоналізації* : матеріали Міжнар. наук.-практ. семінару. Херсон-Прага : Херсонський національний технічний університет, 2011. С. 26–33.
45. Горохов А. А. Рейтинговий аналіз ефективності воспроизводства основних фондів агропромислового комплексу. *Економічний аналіз : теорія і практика*. 2013. № 35 (338). С. 59–67.
46. Государство и рынок : механизмы и методы регулирования в условиях преодоления кризиса : коллективная монография / Под ред. В. А. Плотникова. Санкт-Петербург : Астерион, 2010. Т. 2. 374 с.
47. Гриценко Л. Л., Височина А. В. Збалансована система показників як інструмент оцінювання стратегій підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 3 (129). С. 161–167.
48. Гросул В. А., Афанасьєва М. В., Янчев А. В. Управління конкурентним потенціалом підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2016. 244 с.
49. Гуськова О. В. Мотивація і стимулювання персоналу підприємства: особливості, відзнаки і характерні риси. *Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2008. № 20. С. 126–131.
50. Гросул В. А., Афанасьєва М. В. Методичні підходи до комплексного оцінювання конкурентного потенціалу торговельного підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 176–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_5_23 (дата звернення: 12.02.2019).
51. Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. Менеджмент персоналу : підруч. Київ : КНЕУ, 2004. 398 с.
52. Дідченко О. І., Мороз М. А. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства в сучасних ринкових умовах. *Економічний вісник ЗДІА*. 2014. С. 22–27. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_022.pdf (дата звернення: 14.02.2019).
53. Державна служба статистики України : сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 18.02.2019).

54. Дехтяр Н. А. Обґрунтування вибору стратегії фінансування оборотного капіталу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 7. С. 90–100.
55. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала : монография. Сумы : Уверситетская книга, 2002. 250 с.
56. Дмитрук О. Я. Технічне оновлення як складова розширеного відтворення підприємств машинобудівного комплексу в умовах інтеграції. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2010. № 2. Т. 1. С. 97–100.
57. Добикіна О. К. Рижиков В. С., Касьянюк С. В., Кокотько М. Є. та ін. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 208 с.
58. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2001. 170 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/41422> (дата звернення: 20.02.2019).
59. Зав'ялов П. С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицях : учеб. пособ. Серия «Высшее образование». Москва : ИНФРА-М, 2002. 496 с.
60. Зверкович І. О. Развитие социального потенциала промышленного предприятия эффективности его управления. *Качество, инновации, образование*. 2007. № 9. С. 68–74.
61. Зверяков М. І. Промислова політика і механізм її реалізації. *Економіка України*. 2016. № 6. С. 3–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_6_2 (дата звернення: 21.02.2019).
62. Звітність підприємств / Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ) : сайт. URL: <https://smida.gov.ua> (дата звернення: 26.02.2019).
63. Іванов В. Б., Кохась О. М., Хмелевський С. М. Потенціал підприємства : посіб. Київ : Кондор, 2009. 300 с.
64. Іванов Ю. Б., Піддубна Л. І. Концептуально-методологічні аспекти синтезу системи управління міжнародною конкурентоспроможністю

- підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 9. С. 50–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_9_8 (дата звернення: 28.02.2019).
65. Ігнат'єва І. А., Янковой Р. В. Нові парадигми стратегічного управління промисловими підприємствами в умовах ринкових трансформацій. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 1 (127). С. 157–163.
66. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. Суми : Університетська книга; Київ : Княгиня Ольга, 2005. 234 с.
67. Індокси промислової продукції в Україні за основними видами діяльності за 2003–2013 рр. / Державна служба статистики України : сайт. URL: <https://ukrstat.org/uk> (дата звернення: 05.03.2019).
68. Рынок бетона Украины : 2017 г. и прогноз развития до 2020 г. / Информационно-аналитическое агентство «Personal Analytical Unit». URL: <https://pau.prom.ua/p561817824-rynok-betona-ukrainy.html> (дата обращения: 07.03.2019).
69. Ісаєва Н. С. Управление потенциалом конкурентоспособности предприятий химической отрасли на основе аддитивного подхода : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность)». Казань, 2007. 24 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/upravlenie-potentsialom-konkurentosposobnosti-predpriyatii-khimicheskoi-otrasli-na-osnove-ad/read> (дата обращения: 11.03.2019).
70. Іщук С. І. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств. *Регіональна економіка*. 2005. № 3. С. 48–56.
71. Капітан І. Б. Формування структури інноваційного потенціалу підприємств й управління його розвитком. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 12. С. 130–137.
72. Ковалев А. И. Управление реструктуризацией предприятия : монография. Киев : АВРИО, 2006. 368 с.

73. Калюжна Ю. П. Основні фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 75–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_1_11 (дата звернення: 12.03.2019).
74. Карапейчик И. Н. Экономическая теория потенциалов : объект, предмет и понятийный аппарат. *Бизнес Информ*. 2014. № 3. С. 71–76.
75. Карлова І. О. Глобалізація : сутність, наслідки та вплив на соціально-економічний розвиток України. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 11. С. 41–52.
76. Кіндзерський Ю. В. Промисловий потенціал України : проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій. Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2007. 408 с.
77. Кирпиченко К. С. Аналіз основних принципів і методів управління підприємством. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 345–347.
78. Ковальчук С. В. Актуалізація маркетингових стратегій в контексті інноваційного розвитку підприємств : монографія. Хмельницький : Поліграфіст-2, 2012. 280 с.
79. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, Я. В. Белінська та ін.; за ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2005. 388 с.
80. Краснов Г. А., Виноградов В. В., Краснов А. А. Условие возникновения синергетического эффекта при интеграции экономических систем. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского*. 2009. № 4. С. 219–222.
81. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 504 с.
82. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2004. 287 с.
83. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.

84. Краснокутська Н. С. Структуризація потенціалу підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2008. № 5. Т. II. С. 96–102.
85. Краснокутська Н. С. Управління потенціалом торговельного підприємства : монографія. Харків : Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2012. 354 с.
86. Ламбен Ж.-Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива / Пер. с франц. Б. И. Лифляндчика, В.Л. Дунаевского. Санкт-Петербург : Наука, 1996. 589 с.
87. Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия : монография. Сумы : Университетская книга, 2004. 360 с.
88. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : монография. Сумы : Университетская книга, 2002. 309 с.
89. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Антонюк Л. Л. та ін. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія у 2 т. Т. II. Київ : КНЕУ. 2006. 592 с.
90. Матвієнко О. В., Цивін М. Н. Основи менеджменту інформаційних систем. Київ : ЦУЛ, 2005. 176 с.
91. Мартемьянов Ю. Ф., Лазарева Т. Я. Экспертные методы принятия решений : учеб. пособ. Тамбов : Изд-во Тамбовского государственного технического университета, 2010. 80 с. URL: <http://www.tixm.tambov.su/book/elib/pdf/2010/lazareva-t.pdf> (дата обращения: 14.03.2019).
92. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2003. 175 с.
93. Мізюк Б. М. Інформаційна природа управління. *Економіка та держава*. 2012. № 2. С. 8–13.
94. Міністерство промислової політики України : сайт. URL: <http://industry.kmu.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2019).
95. Мельник Л. Г., Хенс Л. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: учеб. Сумы : Университетская книга, 2007. 1120 с.

96. Методичні рекомендації та роз'яснення Мінекономрозвитку. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=a4307260-cca5-4159-88d517c5ef28975b&tag=MetodichniRekomendatsiiTaRoziasnenniaMinekonomrozvitku> (дата звернення: 18.03.2019).
97. Немчинов В. С. Экономико-математические методы и модели. Москва : Наука, 1967. Т. 3. 370 с.
98. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка. 27-е изд., испр. Москва : АСТ : Мир и Образование, 2014. 736 с.
99. Олексюк О. І. Управління потенціалом акціонерних товариств : автореф. дис. на здобуття канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка підприємства й організація виробництва. Київ, 2001. 23 с.
100. Орлов О. А., Гончар О. И. К вопросу о сущности экономического потенциала предприятия. *Проблемы и перспективы совершенствования управления национальным экономическим потенциалом* : материалы Международ. науч.-практ. конф. (2–3 февраля 2006 г.). Саратов : Саратовский государственный социально-экономический университет, 2006. С. 172–174.
101. Осипов В. И. Ефективність реструктурованих господарських систем : проблеми і фактори підвищення: монографія. Одеса : Атлант, 2008. 362 с.
102. Отенко И. П. Методологические основы управления потенциалом предприятия. Харьков : Изд. ХНЭУ, 2004. 216 с.
103. Отенко И. П. Стратегическое управления потенциалом предприятия. Харьков : Изд. ХНЭУ, 2006. 256 с.
104. Отенко І. В., Малярець Л. М., Іваненко Г. А. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства. Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. 348 с.
105. Піддубна Л. І. Теоретико-методологічне забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємства : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Харків, 2010. 30 с.
106. Педько І. А. Маркетингові інформаційні системи промислових підприємств в умовах зростання ризиків підприємницької діяльності : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Одеса, 2016. 39 с.

107. Петрович Й. М., Луцак Н. С. Формування конкурентного потенціалу організації на інноваційних засадах. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 698 : Проблеми економіки та управління. С. 3–10.
108. Попов Е. В. Рыночный потенциал предприятия : монография. Москва : Экономика, 2002. 600 с.
109. Позиція України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 рр. URL: <http://edclub.com.ua/analityka/rozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> (дата звернення: 20.03.2019).
110. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підруч. Київ : КНЕУ, 1999. 541 с.
111. Поддубная Л. И. Конкурентоспособность экономических систем : теория, механизм регулирования и управления : монография. Харьков : ИНЖЕК, 2007. 292 с.
112. Полунеев Ю. В. Технологія економічного прориву: конкурентоспроможність країни та визначення стратегічних орієнтирів. *Демографія та соціальна економіка*. 2008. № 2. С. 29–41. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/8797> (дата звернення: 21.03.2019).
113. Пояснювальна записка 14.09.2018 до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік». Інформація про соціально-економічне становище країни. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598 (дата звернення: 25.03.2019).
114. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентное преимущество стран / Пер. с англ.; под ред. и с предисл. В. Д. Щетинина. Москва : Международные отношения, 1993. 896 с.
115. Портер М. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / Пер. з англ. А. Олійник та Р. Сільський. Київ : Основи, 1998. 390 с.

116. Про захист економічної конкуренції : Закон України № 2210-III від 11.01.2001 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 27.03.2019).
117. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України № 959-XII від 16.04.1991 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 29.03.2019).
118. Про національну безпеку України : Закон України № 2469-VIII від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 02.04.2019).
119. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Закон України № 351-XIV від 23.12.1998 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/351-14> (дата звернення: 04.04.2019).
120. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. 2-е изд., испр. Москва : ИНФРА-М, 1999. 479 с.
121. Рубин Ю. Б. Теория и практика предпринимательской конкуренции : учеб. 6-е изд., перераб. и доп. Москва : Маркет ДС, 2007. 608 с.
122. Рєпіна І. М. Підприємницький потенціал : методологія оцінки та управління. *Вісник Української академії державного управління при Президентові України*. 1998. № 2. С. 262–271.
123. Рєпіна І. М. Активи підприємства : таксономія, діагностика та управління : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 274 с.
124. Сабадирьова А. Л. Основні методологічні аспекти становлення теорії потенціалу підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2009. Вип. 37. С. 274–280. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/435> (дата звернення: 05.04.2019).
125. Сабадирьова А. Л., Бабій О. М., Куклінова Т. В., Салавеліс Д. Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, 2013. 343 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035700.pdf> (дата звернення: 08.04.2019).
126. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Сучасні підходи до формування

конкурентоспроможності потенціалу підприємства переробної галузі. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2009. № 35. С. 246–250.

127. Салавеліс Д. Є. Характеристика конкурентних позицій підприємств переробної галузі промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3 (2). С. 210–213.

128. Салавеліс Д. Є. До питання визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6 (3). С. 282–283.

129. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Організаційні аспекти конкурентоспроможності потенціалу промислового підприємства. *Економіка підприємства : теорія і практика*. 2010. Спец. вип. : Формування ринкової економіки. С. 331–337.

130. Салавеліс Д. Є. Конкурентоспроможність потенціалу цементного виробництва в країнах світу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4 (3). С. 238–241.

131. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Формування конкурентоспроможності потенціалу промислового виробництва. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*. 2011. № 1. С. 153–156.

132. Салавеліс Д. Є. Система оцінки конкурентоспроможності інформаційного потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 4 (3). С. 254–257.

133. Салавеліс Д. Є., Сабадырева А. Л. Информационное обеспечение конкурентоспособности потенциала предприятия. *Прикладной менеджмент и инвестиции*. 2013. № 4 (2). С. 306–311.

134. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Реструктуризація і конкурентоспроможність потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. № 3 (2). С. 144–149.

135. Салавеліс Д. Є. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень ОНЕУ*. 2015. № 2 (57). С. 156–161.

136. Салавеліс Д. Є. Сучасні підходи до оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2018. № 11 (263). С. 163–178.
137. Салавеліс Д. Е., Сабадырева А. Л. Инновационная составляющая организации потенциала промышленного предприятия. *Управление инновациями – 2010* : материалы Междунар. науч.-практ. конф., 15-17 ноября 2010 г. / Под ред. Р. М. Нижегородцева. Москва : Ленанд, 2010. С. 374–379.
138. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л., Никифорова А. Т. Системна характеристика потенціалу підприємства. *Реформування економіки України : стан та перспективи* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 листопада 2009 р. Київ : МІБО КНЕУ, 2009. С. 205–207.
139. Салавеліс Д. Є. Види конкурентоспроможності потенціалу підприємства переробної галузі. *Економіка підприємства : теорія та практика* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовтня 2010 р. Київ : КНЕУ, 2010. С. 273–275.
140. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Стратегічне управління потенціалом підприємства. *Реформування економіки України : стан та перспективи* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2010 р. Київ : МІБО КНЕУ, 2010. С. 209–211.
141. Салавеліс Д. Є. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства переробної галузі. *Інституційні засади функціонування економіки в умовах трансформації* : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 8-10 вересня 2010 р. Одеса : ОНУ ім І. І. Мечникова, 2010. Ч. 3. С. 26–27.
142. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Системний підхід до формування показників оцінки потенціалу підприємства. *Економіка підприємства : теорія та практика* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 12 жовтня 2012 р. Київ : КНЕУ, 2012. С. 26–28.
143. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л. Інформаційний потенціал підприємства. *Підприємницька діяльність України : проблеми розвитку та*

регулювання : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня – 1 червня 2012 р. К. : МІБО КНЕУ, 2012. С. 156–158.

144. Салавеліс Д. Є. Фактори формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства в умовах корпоративного управління. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 жовтня 2012 р. Одеса : Атлант, 2012. С. 98–99.

145. Салавеліс Д. Є., Сабадирьова А. Л., Шинкаренко В. М. Сучасні технології управління потенціалом підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 вересня 2014 р. Одеса : Атлант, 2014. С. 79–80.

146. Салавеліс Д. Є. Конкурентний бенчмаркінг потенціалу промислового підприємства. *Економіка підприємства : теорія та практика* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 10 жовтня 2014 р. Київ : КНЕУ, 2014. С. 308–311.

147. Салавеліс Д. Є. Трансформаційний вектор сталого розвитку. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 вересня 2016 р. Одеса : Атлант, 2016. С. 169–170.

148. Салавеліс Д. Є. Когнітивний підхід до оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 вересня 2017 р. Одеса : Атлант, 2017. С. 163–164.

149. Салавеліс Д. Є. Консалтинговий супровід бенчмаркінгу потенціалу підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 вересня 2018 р. Одеса : Атлант, 2018. С. 121–122.

150. Скляр Е. Н., Галушко Д. В. К вопросу об управлении конкурентным потенциалом промышленного предприятия. *Качество, инновации, образование*. 2007. № 9. С. 75–80.

151. Скляр Е. Н., Галушко Д. В. Методические основы управления конкурентным потенциалом промышленного предприятия. *Российское предпринимательство*. 2008. № 1. С. 42–47.

152. Слободянюк В. О. Оцінка конкурентоспроможності підприємств цукрової промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Одеса, 2009. 21 с.
153. Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. Проект 2017 р. URL: http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення: 10.04.2019).
154. Статистичний збірник : Україна у цифрах 2018 / Державна служба статистики України : сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/Ukr_cifra_2018_u.pdf (дата звернення: 12.04.2019).
155. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : в 3 т. / За ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. Т. 3 : Конкурентоспроможність української економіки. Київ : Фенікс, 2007. 556 с.
156. Струмилин С. Г. Проблемы экономики труда. Москва : Госполитиздат, 1982. 471 с.
157. Тейлор Ф. Принципы научного менеджмента / Пер. с англ. А. И. Зак; Науч. ред. и предисл. Е. А. Кочерина. Москва : Библиотека журнала «Контроллинг», 1991. 104 с. (Серия «Классики менеджмента». Вып. 1).
158. Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент : концепции и ситуации для анализа. Москва : Вильямс, 2002. 928 с.
159. Управление эффективностью хозяйственной деятельности промышленного предприятия : монография / Г. Е. Куденко, Н. В. Канарская, В. Н. Беленов и др. Севастополь : Вебер, 2003. 239 с.
160. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учеб. 3-е изд. Москва : Маркет ДС, 2008. 432 с.
161. Фатхутдинов Р. А. Система менеджмента : учеб.-практ. пособ. 2-изд. Москва : Бизнес школа «Интел-Синтез», 1997. 352 с.
162. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства : формування та оцінка : підруч. для студ. ВНЗ. Київ : КНЕУ, 2004. 316 с.

163. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : КНЕУ, 2005. 261 с.
164. Формування потенціалу соціально-економічних та організаційних змін : монографія / За заг. ред. І. А. Ігнат'євої, В. В. Микитенко. Київ : ПП Вишемирський В. С., 2010. 694 с.
165. Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический подход к сложным системам / Пер. с англ.; предисл. Ю. Л. Климонтовича. 2-е изд., доп. Москва : Ком Книга, 2005. 248 с.
166. Хакен Г. Синергетика : монографія / Пер. с англ. В. И. Емельянова; под ред. Ю. Л. Климонтовича, С. М. Осовца. Москва : Мир, 1980. 404 с.
167. Харчук Т. В. Ключові характеристики конкурентного потенціалу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наук. фахове вид. Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського*. URL: <http://global-national.in.ua/issue-18-2017/25-vipusk-18-serpen-2017-r/3307-kharchuk-t-v-klyuchovi-kharakteristiki-konkurentnogo-potentsialu-pidpriemstva164> (дата звернення: 15.04.2019).
168. Хейнман С. Стратегия организационно-структурных решений. *Вопросы экономики*. 1996. № 5. С. 106–114.
169. Хомяков В. І., Бакум І. В. Управління потенціалом підприємства. Київ : Кондор, 2007. 400 с.
170. Хрущ Н. А., Корпан О. С., Желіховська М. В. Проблеми прийняття управлінських рішень в системі стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2010. № 1. Т. 1. С. 41–45.
171. Цихан Т. В. О концепции технологических укладов и приоритетах инновационного развития Украины / Центр политических технологий. URL: <http://www.politcom.ru> (дата обращения: 17.04.2019).
172. Чабан В. Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка. *Фінанси України*. 2006. № 5. С. 142–148.

173. Чайникова Л. Н., Чайников В. Н. Конкурентоспособность предприятия. Тамбов : ТГТУ, 2007. 192 с.
174. Череп А. В., Тимошик В. Ю. Економічні аспекти розвитку підприємств машинобудування України в сучасних ринкових умовах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 7/8. С. 139–142.
175. Череп А. В., Краснокутська Ю. М. Розвиток стратегій промислових підприємств на основі інноваційного спрямування : монографія. Запоріжжя : ЛПС, 2014. 259 с.
176. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства : маркетингове та логістичне забезпечення : монографія. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2002. 316 с.
177. Шевченко Д. К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала. Владивосток : Изд-во Дальневосточного государственного университета, 1984. 231 с.
178. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Методика финансового анализа. Москва : ИНФРА-М, 2005. 213 с.
179. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління : навч. посіб. Київ : КНЕУ. 1999. 384 с.
180. Штефан Н. В. Технічне регулювання в Україні : проблеми та досягнення. *Системи обробки інформації*. 2011. Вип. 6. С. 17–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2011_6_6 (дата звернення: 18.04.2019).
181. Шумилова А. В. Механизмы реализации стратегии организации. *Проблемы современной экономики*. 2006. № 1/2 (17/18). URL: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=965> (дата обращения: 22.04.2019).
182. Щелкунов В. І., Різниченко О. В., Паламарчук В. А. Економічний механізм регулювання діяльності та розвитку виробничого потенціалу підприємств України. Київ : Наукова думка, 2003. 188 с.
183. Щорічні збори Світового економічного форуму 2018 : Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2017–2018 рр. URL: <http://reports>.

weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018 (дата звернення: 24.04.2019).

184. Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень : монографія / За заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2010. 389 с.

185. Экономический потенциал административных и производственных систем : монография / Под общ. ред. О. Ф. Балацкого. Сумы : Университетская книга, 2006. 973 с.

186. Большой экономический словарь / Авт. и сост. А. Н. Азрилиян, О. М. Азрилиян, Е. В. Калашникова, О. В. Квардакова. 7-е изд., доп. Москва : Институт новой экономики, 2007. 1472 с. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=19831308> (дата обращения: 26.04.2019).

187. Эфендиев Б. А. Разработка и функционирование адаптивных систем управления организацией. *Российское предпринимательство*. 2008. Т. 9. № 11. С. 21–25. URL: <http://www.creativeconomy.ru/articles/5095> (дата обращения: 29.04.2019).

188. Юрченко О. Б. Мотивація як істотний чинник формування людського капіталу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.4. С. 156–160.

189. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : монографія. Одеса : Атлант, 2013. 470 с. С. 56–159.

190. Atkinson J. W. An introduction to motivation. New York, 1964.

191. Gonchar O. Genesis theory «Potential management company». Engineering and methodology of modern technology : monograph. Ed. by G. Paraska, J. Kowal. 2012. 406 p. Pp. 375–385.

192. Gonchar O. Forming of informative potential of enterprise in modern terms. IV Українсько-польські наукові діалоги : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Яремче, 11–14 жовтня 2011 р.). 2011. С. 32–33.

193. Gonchar O. Optimization of informative potential of modern enterprise. Scientific basis of modern technology : experience and prospects : monograph. Ed. by Y. I. Shalapko and L. A. Dobrzanski. Khmelnytsky : Khmelnytsky National University, 2011. 628 p.

194. Enagas General Management Committee. URL: <https://www.enagas.es/WEBCORP-static/InformeAnual2017/en/downloads.html> (access date: 30.04.2019).
195. Teece D. J., Pisano G., Shuen A. Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*. 1997. Vol. 18. Issue 7. Pp. 509–533. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/%28SICI%291097-0266%28199708%2918%3A7%3C509%3A%3AAID-SMJ882%3E3.0.CO%3B2-Z> (access date: 30.04.2019).
196. Thomas S. Kuhn. The structure of scientific revolutions. International Encyclopedia of Unified Science. 2nd ed. Vol. 2. No. 2. URL: https://projektintegracija.pravo.hr/_download/repository/Kuhn_Structure_of_Scientific_Revolutions.pdf (access date: 03.05.2019).
197. Rotter J. B. Internal versus external control of reinforcement: A case history of a variable. *American Psychologist*. 1989. Vol. 45. No. 4. Pp. 489–493.
198. Non-tariff barriers in Ukrainian export to the EU / M. Jakubiak, M. Maliszewska, I. Orlova, M. Rokicka, V. Vavryschuk / Center for Social and Economic Research. CASE Reports. No. 68/2006. Warsaw, 2006. 68 p. <https://www.files.ethz.ch/isn/105306/68.pdf> (access date: 06.05.2019).
199. The Global Enabling Trade Report 2014 / World Economic Forum 2014. URL: <http://www.weforum.org/reports/global-enabling-trade-report-2014> (access date: 14.05.2019).
200. Sustainability Report 2013 / Dyckerhoff Company Reports. URL: <http://www.dyckerhoff.com/online/en/Home/Sustainability/SustainabilityReports/documento58.html> (access date: 15.05.2019).
201. Sustainability Report 2014 / Dyckerhoff Company Reports. URL: <http://www.dyckerhoff.com/online/en/Home/Sustainability/SustainabilityReports/documento102.html> (access date: 17.05.2019).
202. Sustainability Report 2015 / Dyckerhoff Company Reports. URL: <http://www.dyckerhoff.com/online/en/Home/Sustainability/SustainabilityReports/documento365.html> (access date: 20.05.2019).